

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Tematický výzkum

Bezpečnost v Ralsku

Petr Charvát

Duben 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu:

CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605

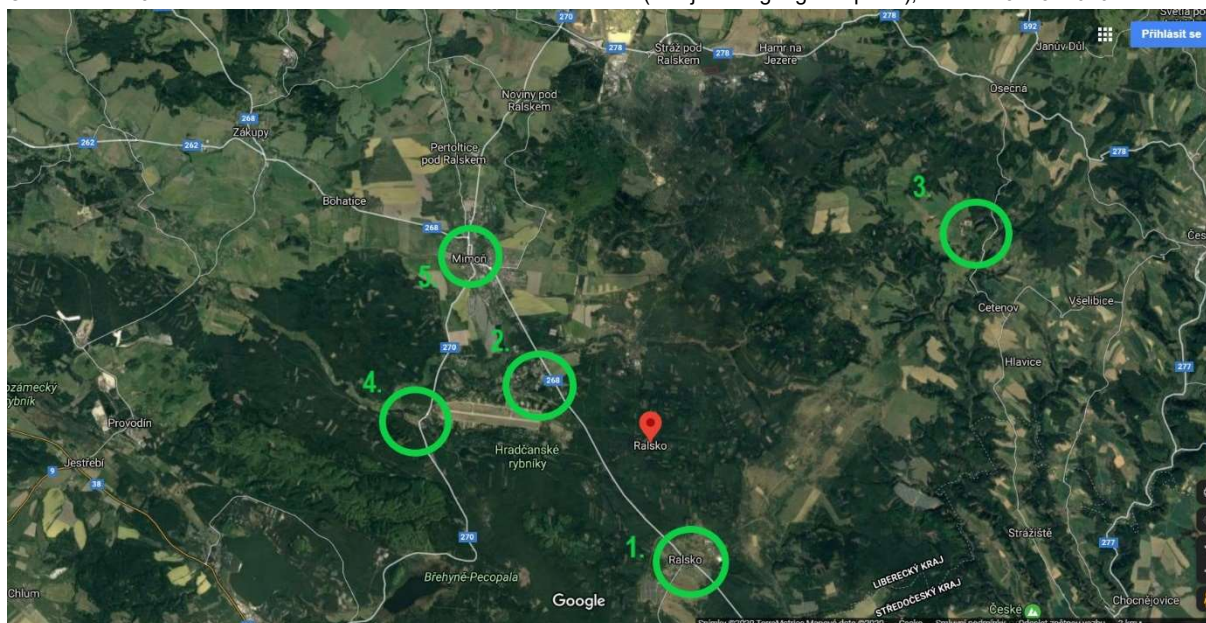
1. Metodologie a zdroje dat

Následující text představuje předběžné **výsledky tematického šetření** k oblasti bezpečnosti a pocitu bezpečí ve městě Ralsko¹. Pracovní text byl zpracován na základě 8 realizovaných polostrukturovaných rozhovorů se zástupci města, neziskových organizací, bezpečnostních složek, obyvatel lokality Ploužnice a dalších 8 kratších rozhovorů zaznamenaných formou zápisu do terénního deníku s obyvateli bytovek v Ploužnici a Náhlově, dále sekundární analýzou dat ve formě statistických údajů a rozbořem již existujících dokumentů, postupů a realizovaných opatření pro témata bezpečnosti a sociálních služeb. K popisu tématu bezpečnosti, byla použita i mediální analýza provedená prostřednictvím nástroje Newton media, prohledávajícím mediální odkazy z let 2012–2020. Pro vyhledávání byla použita následující slova, jejich tvary a spojení: Ralsko, bezpečnost, kriminalita, sociálně vyloučená lokalita, sociální začleňování, Romové. Odkazy na články jsou uvedeny níže v textu.

¹ Původně plánovaný, širší terénní výzkum, byl přerušen k 13. 3. 2020, z důvodu zavedení celostátních opatření souvisejících s rozšířením nákazy COVID – 19.

2. Stručná demografická struktura města Ralsko

Obrázek č. 1: Jednotlivé místní části města Ralsko a město Mimoň (zdroj: www.googlemaps.cz), staženo 31. 3. 2020

Obrázek č. 1 (výše), znázorňuje jednotlivé místní části Města Ralsko a město Mimoň. 1. místní část Kuřívody (sídlo městského úřadu), 2. sídliště Ploužnice, 3. místní část Náhlov, 4. místní část Hradčany a 5. město Mimoň.

Město Ralsko je tvořeno celkem 7 místními částmi, původními obcemi, na 8 katastrálních územích a jeho rozloha činí více než 170 km². K 1. 1. 2019 žilo v **Ralsku celkem 2 117 obyvatel**.² Ke vzniku města došlo sloučením původních obcí v bývalém vojenském výcvikovém prostoru v roce 1992. Obyvatelé města jsou jednak starousedlíci z původních obcí, zaměstnanci podniku Vojenských lesů a armády, z velké míry pak i příslušníci migračních vln z 90. let. Mezi obyvatele města patří i Volyňští Češi, kteří se jejich počátkem přestěhovali do Kuřívod z Ukrajiny a lidé z širšího okolí (Žatec, Mělník, Štětí, Mladá Boleslav), kteří se přistěhovali především z důvodů levného nájemného do zrekonstruovaných bytových domů v Ploužnici koncem 90. let.

Sociální struktura obyvatel města koresponduje jak s historickým vývojem (migračními vlnami), tak se skutečností velké vzdálenosti mezi jednotlivými sídelními jednotkami – místními částmi. V Hradčanech, Borečku, Ploužnici – části se zástavbou bytových rodinných domů a Hvězdově žijí starousedlíci, nebo nově příchozí v rodinných domech. V Ploužnici a Náhlově jsou vesměs lidé v nájemních bytových domech. Městský úřad sídlí v místní části Kuřívody. V, co do počtu obyvatel největší, místní části Ralska – Ploužnici, tvořené zejména panelovým sídlištěm pocházejícím od v minulosti odsunuté sovětské armády, je dle zástupců města trvale hlášeno celkem 944 obyvatel (z toho 843 v panelových domech). Podle provedených rozhovorů se zástupci města, a také na základě relevantních dokumentů³, je jako tzv. sociálně vyloučená lokalita označována právě Ploužnice spolu s městskou částí Náhlov, kde je trvale hlášených celkem 116 obyvatel.⁴

² Zdroj: ČSÚ, <https://www.czso.cz/>. Město Ralsko je dle ČSÚ (leden 2017), rozlohou 4. největší obcí v ČR.

³ Např. Situační analýza Ralsko, ASZ, 2018.

⁴ Dle údajů Městského úřadu Ralsko (březen 2020).

3. Nájemní domy v Ploužnici a Náhlově

Sídliště v Ploužnici sestává z šesti obydlených panelových domů ve vlastnictví měst Ralsko (2 domy) a Mimoň (4 domy) a dalšími osmi chátrajícími neobydlenými domy (tzv. urbexy) v majetku soukromých vlastníků (stavebních s.r.o. se sídlem v Opavě a v Praze), jeden z těchto domů se nachází ve finální fázi rekonstrukce. Dle informací od zástupců města je záměrem investora vybudovat v domě malometrážní byty pro pracovníky průmyslových podniků v okolí. Obyvateli Ploužnice jsou z velké části Romové (někteří) původem z centra nedaleké Mimoně, kteří se sem přistěhovali zejména kvůli nižším cenám za nájemné, které město Mimoň dle kontaktovaných respondentů, nabízelo ve svých bytech v Ploužnici. Žijí zde však i někteří cizinci, zejména Ukrajinci, či Mongolové. Někteří z těchto obyvatel využili nabídky levnějšího bydlení z důvodu finančních potíží, exekucí a insolvenčí. Nižší nájemné je atraktivní např. i pro seniory z okolních obcí.

Mezi domy ve vlastnictví města Mimoň a Ralsko, jsou dle kontaktovaných respondentů – místních obyvatel rozdíly v kvalitě, dva domy v majetku Ralska mají, oproti čtyřem mimoňským, opravenou fasádu a jsou v lepším technickém stavu. V bytech Ralska je také levnější nájemné, 30 Kč za metr čtvereční oproti 40 Kč v bytech Mimoně. Město Ralsko se, dle provedených rozhovorů, snaží zatraktivnit bytový fond v Ploužnici spojováním uvolněných menších bytů 1+1 a 2+1, na byty větší, vhodnější pro rodiny s dětmi. Ze strany vedení města Mimoň, byla učiněna nabídka městu Ralsko o prodeji bytových domů v Ploužnici. Oficiální jednání k této věci však zatím neproběhlo.

Přidělení obecního bytu v Ralsku schvaluje rada města na doporučení bytové komise, na základě doložení příjmů nájemce, potvrzení bezdlužnosti všech plnoletých členů domácnosti a doložení výpisu z rejstříku trestů.⁵ Z důvodu poptávky po větších bytech, a realizace přestaveb bytů bylo, od listopadu 2018, do března 2020, přidělování městských bytů v Ralsku zastaveno.

Foto č. 1 - 3: Sídliště v Ploužnici, domy v majetku měst Ralsko, Mimoň a tzv. urbexy (zdroj: archiv autora, stav k 04. 03. 2020)

Náhlov je obcí – místní částí Ralska s přibližně 125 obyvateli (116 s trvalým pobytem⁶), která sestává ze šesti menších bytových domů po šesti bytových jednotkách (2+1 a 3+1) a několika rodinných domů.

Foto č. 4 a 5: Bytové domy v Náhlově (zdroj: archiv autora, stav k 04. 03. 2020)

⁵ Podmínky pro žádání o městský byt v Ralsku:

<http://mestoralsko.cz/wp-content/uploads/2019/06/UD-120.pdf> (staženo, březen 2020).

⁶ Dle údajů Městského úřadu Ralsko (březen 2020).

Obyvateli bytových jednotek jsou dle kontaktovaných respondentů (včetně obyvatel Náhlova), převážně Romové. Původními obyvateli Náhlova byly především zaměstnanci státního podniku Vojenských lesů a statků (VLS). Část obyvatel se přistěhovala v souvislosti s povodněmi v roce 2002 z oblasti Mělnicka. Podobně jako v místní části Plouznice, zde funguje lokální migrace v rámci příbuzenských sítí a okolních obcí. Majiteli bytových jednotek a jednotlivých bytů jsou soukromí vlastníci, kteří byty pronajímají. Výše nájemného se liší dle majitele, stavu bytu (domu), ale i přístupu majitelů k jednotlivým nájemníkům. Ceny nájmu však postupně rostou. Nájemníkům pobírajícím nepojistné sociální dávky na bydlení je (dle rozhovorů s obyvateli) účtováno více. Liší se i délka trvání nájemních smluv, které nejsou na neurčito a periodicky se obnovují, extrémním případem je nájemník, kterému již několik let majitelka bytu obnovuje smlouvu každý měsíc. V porovnání s Plouznicí je nájemné v bytech s topením na tuhá paliva v prostorově odlehlejší oblasti, výrazně vyšší. Dle rozhovorů s několika místními obyvateli se pohybuje od 5 do 10 tisíc. Majitelé také mnohdy požadují i 15tisícové kauce. Některé z domů jsou průběžně majiteli rekonstruovány. V některých bytech si jejich obyvatelé naopak provádějí drobné opravy na vlastní náklady sami.

4. Sociální vyloučení, prostorová segregace a infrastruktura

Důvodem, proč jsou právě Plouznice a Náhlov rámci Ralska vnímány jako tzv. sociálně vyloučené lokality, je především jejich sociální struktura. Větší množství nízkopříjmových domácností, které se v průběhu let sestěhovaly do oblasti s nižší cenou nájemného, za přímé (v případě bytů v majetku měst) a nepřímé (u soukromých pronajímatelů) podpory majitelů nemovitostí, pro které tento stav je, nebo v určitém období byl, výhodným. Obě místní části z minulosti disponují levnými bytovými domy s vyšší absorpční schopností nově příchozích⁷, která však v rovině územního plánování není podpořena potřebnou infrastrukturou.

Bytové domy v Náhlově i Plouznici spojuje, že už při svém vzniku nebyly budovány jako standardní rezidenční oblasti. Náhlovské bytovky sloužily (mnohdy sezónním) pracovníkům VLS, domy v Plouznici byly sídlištěm zbudovaným pro příslušníky Sovětské armády. Nebezpečí vyplývající z koncentrace většího množství lidí, bez potřebné infrastruktury a sociálních vazeb k místu bydliště⁸, si uvědomují oslovení zástupci města, stejně jako

⁷ Tento „potenciál“ si uvědomují i firmy, které investovali do koupě dosud neopravených urbexů.

⁸ V podstatě další rozšiřování již nyní prostorově segregované lokality.

obyvatelé Ploužnice v souvislosti s plánovaným otevřením ubytovny ve zrekonstruovaném urbexu, ze kterého mají obavy.

Prostorovou segregaci v Ralsku do jisté míry prohlubuje i vzdálenost jednotlivých místních částí. Z Kuřívod do Náhlova je to skoro půl hodinu autem a jsou obyvatelé, kteří vzdálenější městské části prakticky neznají. Kontaktování obyvatel Náhlova a Ploužnice při otázkách na spokojenost s bydlením v obci zmiňují nedostatečnou občanskou infrastrukturu. V Náhlově není obchod, v Ploužnici na bezmála tisíc obyvatel pouze malá večerka. Jednotlivé části Ralska jsou ve skutečnosti vázány na jiné obce v okolí. Náhlovští např. využívají některých služeb v Osečné (včetně základní školy), na Úřad práce potom jezdí 20 km do Mimoně, přestože mají blíže Český Dub. Ploužničtí jezdí k lékaři, za nákupy, prací a do školy do necelé 3 kilometry vzdálené Mimoně a Kuřívody s Městským úřadem jsou vzdálené 7 km. Mnozí pracující z Ploužnice pro dojezd do zaměstnání využívají firemní svozy. Obyvatelé Ploužnice, Náhlova i Mimoně jsou přes výše uvedené, vzájemně propojeni sociálními kontakty a rodinnými vztahy. Na základě těchto vztahů, doporučení známých a rodinných příslušníků, mnohdy funguje i migrace v rámci Ralska a okolních obcí.

Sídliště v Ploužnici je některými oslovenými romskými⁹ obyvateli popisováno jako „romské ghetto“. Negativně vnímán je zejména nepořádek na ulicích, hlasitá hudba, nebo „bordel“ (křik a drobné výtržnosti) mládeže. Mezi oslovenými obyvateli je vnímán rozdíl mezi byty v majetku města Ralsko a Mimoně, který spočívá jednak v horší kvalitě bydlení v domech ve vlastnictví Mimoně (např. nepořádek ve sklepích a štěnice v bytech). V bytech ve vlastnictví Mimoně je dle výpovědí respondentů (zástupců města a obyvatel Ploužnice) rovněž častější fluktuace obyvatel. Zhruba 20 rodin¹⁰ pak v těchto domech žije bez trvalého pobytu, nebo přihlášení, mimo jiné jde o rodiny Slováků, které takto „bez papírů“ a „na návštěvě“ v Ploužnici žijí i deset let. Některé byty jsou přelidněné a žijí zde (také) lidé původem z Ralska a okolních obcí, po návratu z Anglie.

Míru sociálního vyloučení v obcích, lze mimo jiné vyjádřit **prostřednictvím měřitelných indikátorů** ukazujících například výplatu nepojistných sociálních dávek, také počtem exekucí, nebo podílem uchazečů o zaměstnání. Zkreslujícím faktorem při použití těchto dat může být skutečnost, že ne všichni z obyvatel dané obce (lokality) jsou trvale hlášení v místě skutečného pobytu. V případě Ralska se tak do některých z níže uvedených statistik nedostali např. někteří obyvatelé Ploužnice – cizí státní příslušníci, nebo lidé v tzv. černých pronájmech.

Tabulka č. 1 níže ukazuje podíl vyplacených nepojistných sociálních dávek v Ralsku, ve srovnání s přepočtem k vyšším územně právním celkům – ORP, kraji a celé ČR. Zobrazená data jsou za roky 2016 a 2018. Město Ralsko zde (kromě PNP za rok 2018) převyšuje procentuální podíly ve všech zobrazených hodnotách.

Tabulka č. 1: Výplata nepojistných sociálních dávek v přepočtu na obyvatelstvo za roky 2016 a 2018 (zdroj: MPSV)

Procentuální podíl příjemců nepojistných sociálních dávek v průměrném měsíci roku 2016 (přepočet na obyvatelstvo 15+ let, u dávek PnP vztaheno k celé populaci)				
	Ralsko	ORP Česká Lípa	Liberecký kraj	ČR
Příspěvek na bydlení (PnB)	5,28	3,09	3,07	2,48

⁹ Oslovení respondenti sami sebe označovali jako Romy anebo „cikány“.

¹⁰ Dle údajů od představitelů města Ralsko je v Ploužnici celkem 155 osob na základě nájemních smluv, bez trvalého bydliště a dalších cca 80–90 osob bez smlouvy ani trvalého pobytu, na základě tzv. černých pronájmů bytů.

Příspěvek na živobytí (PnŽ)	3,37	1,58	1,59	1,40
Doplatek na bydlení (DnB)	2,00	0,91	0,75	0,72
Příspěvek na péči (PnP)	3,08	2,92	3,39	3,26
Procentuální podíl příjemců nepojistných sociálních dávek v průměrném měsíci roku 2018 (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let, u dávek PnP vztaženo k celé populaci)				
	Ralsko	ORP Česká Lípa	Liberecký kraj	ČR
Příspěvek na bydlení (PnB)	4,08	2,57	2,49	2,07
Příspěvek na živobytí (PnŽ)	1,66	0,91	0,95	0,88
Doplatek na bydlení (DnB)	1,06	0,54	0,47	0,46
Příspěvek na péči (PnP)	3,33	2,97	3,48	3,38

Tabulka č. 2, ukazuje absolutní čísla o počtu osob v exekuci a celkovém počtu evidovaných exekucí. Procentuální podíl osob v exekuci je v Ralsku opět vyšší než v ORP, kraji a ČR.

Tabulka č. 2: Počet exekucí k 31. 12. 2017 v Ralsku, ORP Česká Lípa, v Libereckém kraji a v ČR celkem (zdroj: MPSV)

Počet exekucí k 31. 12. 2017 - srovnání				
Uvedená data jsou k 31. 12. 2017	Ralsko	ORP Česká Lípa	Liberecký kraj	ČR
Počet osob v exekuci	387	10364	44895	862207
Celkový počet exekucí	2253	55681	234298	4666727
Počet dětí a mladistvých v exekuci	0	24	126	5934
Počet osob 18-29 let v exekuci	54	1412	6201	111583
Počet seniorů (65+ let) v exekuci	26	691	3118	60670
Procentuální podíl osob v exekuci (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)	22,74	16,14	12,13	9,65

Posledním indikátorem/ukazatelem je (v tabulce č. 3) znázorněný procentuální podíl uchazečů o zaměstnání, který má v Ralsku oproti výše znázorněným hodnotám opačný trend. Zde je však nutné brát v potaz skutečnost, že jsou městské byty v Ralsku přidělovány právě osobám s doloženým příjmem a do statistik se také, opět, nedostanou lidé z tzv. "černých pronájmů", či bez trvalého pobytu. Tabulka č. 3 (níže), mimo jiné znázorňuje nástup trendu přesyceného trhu práce a minimální nezaměstnanosti, který přerušil snad až současný nástup krize spojené s výskytem viru COVID – 19.¹¹

Tabulka č. 3: Procentuální podíl uchazečů o zaměstnání v Ralsku, ORP Česká Lípa, v Libereckém kraji a v ČR (zdroj: MPSV)

Procentuální podíl uchazečů o zaměstnání – srovnání za roky 2016 a 2018				
	Ralsko	ORP Česká Lípa	Liberecký kraj	ČR
Podíl uchazečů o zaměstnání, prosinec 2016 (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	5,03	4,73	5,51	5,43
Podíl uchazečů o zaměstnání (prosinec 2018) (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	2,73	2,78	3,50	3,33
Podíl uchazečů o zaměstnání - v evidenci 12+ měsíců, prosinec 2016 (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	0,97	1,20	1,92	2,05
Podíl uchazečů o zaměstnání – v evidenci 12+ měsíců, prosinec 2018 (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	0,42	0,37	0,77	0,87

¹¹ Tento pracovní text byl finalizován v březnu 2020, v době platnosti mimořádných opatření ke COVID – 19.

5. Mediální analýza tématu bezpečnosti a sociálního vyloučení v Ralsku¹²

Téma bezpečnosti je v analyzovaných mediálních výstupech z let 2013–2018 zastoupeno především odkazy na další strukturální problémy bývalého vojenského prostoru. V roce 2013 se mimo jiné jednalo o vysokou nezaměstnanost a předluženost. Město Ralsko začíná spolupracovat s Agenturou pro sociální začleňování (MF DNES, tydenvlk.cz, 23/8/2013, ČT1 Události v regionech 24/9/2013). Plánovanými opatřeními jsou kromě rekvalifikačních projektů také posílení prevence užívání drog, zákaz hazardu na území města a podpora volnočasových aktivit dětí a mládeže. Z opatření v oblasti prevence kriminality byl v Ralsku z dotačních prostředků instalován bezpečnostních kamer s dispečerským systémem (Českolipský deník, 11/1/2014). V roce 2016 Městská policie Ralsko rozšiřuje počet svých strážníků ze tří, na čtyři a asistentů prevence kriminality ze dvou na čtyři (Českolipský deník 23/4/2016 a 13/7/2017). Sídliště Plouznice – „bývalé území nikoho“ se dle dalšího článku z roku 2017 postupně „mění k lepšímu“ (Českolipský deník 8/4/2017), hlavně díky zavedení služebny městské policie, asistentů prevence kriminality a sociálním pracovnícům. V článku¹³ zaznívá odkaz na potřebu spolupráce s dalším majitelem nemovitostí v Plouznici – městem Mimoň. Českolipský deník (26/2/2018) referuje o schválení Plánu prevence kriminality na 5 let (mimo jiné) s cílem navýšit početní stav Městské policie na pět až šest strážníků.

Otázka tzv. **sociálně vyloučených lokalit** ve spojení s Ralskem rezonuje médiu již od (sledovaného) roku 2012. V zobrazených článcích je v souvislosti s Plouznicí, Českolipským deníkem, uváděna nulová občanská vybavenost a označena potřeba zbudování nízkoprahového centra a kluboven pro děti a seniory (Českolipský deník, 15/2/2012). Mladá fronta DNES (3/3/2012) zveřejňuje reportáž o sídlišti v Plouznici, kde spojení „sociálně vyloučená lokalita“ nahrazuje pojmy „ghetto“ a „slum“, „kde kromě Romů žijí také cizinci Slováci, Ukrajinci, Bělorusové“ a další. Článek uvádí citace některých místních, o nedostatečné dopravní a občanské obslužnosti, problémy s krádežemi, nebo nebezpečné dopravní situaci – silnici, která obcí prochází. O nedostatečné občanské vybavenosti, chudobě a sociálním vyloučení hovoří v rozhovoru pro magazín 5plus2 bývalý starosta Ralska (27/3/2015). Podle tohoto rozhovoru bylo Ralsko po mnoho let lákadlem pro neseriózní podnikatele, viz citace z rozhovoru *„My jsme dřív byli rájem zlatokopů. Vždycky někdo přišel, koupil pozemek, vykolíkoval ho a tím to skončilo. Tihle dobrodruzi nám dlouho blokovali a stále blokují rozvoj města.“* Levné byty v Ralsku přispívají k poměrně atypické skladbě obyvatelstva, přitahují mladé a také chudé lidi (liberec.IDNES.cz 21/8/2015). Plouznice bývá označována sociálně vyloučenou lokalitou i v dalších článcích (Českolipský deník 23/4/2016 a 7/4/2017, denik.cz, 22/5/2016, Liberecký deník 21/7/2016). Článek publikovaný na serveru Tydenvlk.cz (2/1/2018) uvádí rozhovor s jedním z bývalých představitelů města, problematizujícím pojem „sociálně vyloučená lokalita“. Proti nezaměstnanosti a špatným životním podmínkám, jimiž tento pojem nakonec definuje, staví výhody Ralska, které spatřuje v prostoru a přírodě.

¹² Text byl zpracován za pomoci monitorovacího softwaru Newton Media, prohledávající mediální zprávy z let 2012 – 2020. Pro vyhledávání byla použita následující slova, jejich tvary a spojení: Ralsko, bezpečnost, kriminalita, sociálně vyloučená lokalita, sociální začleňování, Romové. V textu jsou použity odkazy z následujících médií: Ceskapozice.cz, Českolipský deník, ČRo Sever – Události v regionu, ČT1 – Události v regionech, Deník.cz, Decinsky.denik.cz, Helpnet.cz, Idnes.cz, Mladá fronta DNES, Parlamentnilisty.cz, Právo, Romea.cz, Liberecký deník, Liberec.IDNES.cz, Litoměřický deník, Tydenvlk.cz, 5plus2, Zpravy.rozhlas.cz.

¹³ Stejný článek byl publikován ve dvou dalších periodikách.

V květnu 2018, proběhla médii zpráva o urbanistické studii architektů z Technické univerzity v Liberci, která navrhuje rozvoj Ralska jako ekologicky chytrého města, s vlastní infrastrukturou a finančně přijatelným bydlením, které se nestane především předmětem zisku developerů a vlastníků pozemků (Českolipský deník 22/5/2018, Právo 23/5/2018). O postupném zlepšování situace v Ralsku referuje v rozhovoru jeden ze současných zástupců města (liberec.IDNES.cz 10/12/2018), v pojmu „sociálně vyloučená lokalita“ spatřuje spíše technicistní termín.

Mezi lety 2014 a 2018 se v souvislosti s Ralskem v mediálním prostoru objevilo několik reflexí na skutečnost úspěšné **kandidatury regionálního romského politika**. Od prvoplánové problematizace samotného faktu/fenoménu kandidatury romského politika, setrvávající v rovině diskurzu většiny a menšiny, exprese subjektivních pocitů strachu (z romských spoluobčanů), nebo otázky vnímání „Romství“ (ceskapozice.cz, parlamentnilisty.cz 7/1/2014), po rozboru kandidatur romských politiků v ČR obecně (romea.cz 9/9/2018). Město Ralsko je dle analýzy ve výše uvedeném článku, místem s druhým největším počtem romských kandidátů do obecních zastupitelstev v ČR.

V roce 2013 vyvstal záměr zbudovat z ruin bývalé sovětské školy v **Ploužnici, základní a mateřskou školu**, důvodem bylo především zajištění občanské obslužnosti a plánovaného dalšího rozvoje sídliště. Část městského zastupitelstva proti tomuto návrhu vystoupilo s argumenty, že by se díky složení obyvatelstva v Ploužnici, s největší pravděpodobností jednalo o školu segregační. Záměr zbudovat školu byl kritizován s ohledem na rozpočet města i z finančních důvodů. (Mladá fronta DNES 26/9/2013, Českolipský deník 1/10/2013, zpravy.rozhlas.cz 8/10/2013). K tématům mediálně spojovaným se sociálně vyloučenou lokalitou patřilo i **otevření mateřské školy v Kuřívodech** v roce 2017. I zde patří mezi argumenty pro realizaci rozvoj Ralska jako tzv. sociálně vyloučené lokality, přestože se jedná o místní část Kuřívody, vzdálené od Ploužnice 7 km. Realizace mateřské školy byla z 85 % hrazena z Integrovaného regionálního operačního programu – IROP (Českolipský deník 14, 15 a 22/12/2017, tydenvlk.cz 2/1/2018).

Z oblasti sociálních služeb ve spojení se sociálně vyloučenými lokalitami (SVL), bylo Ralsko v Českolipském deníku (4/4/2014) označeno za obec, kde se intenzivně zabývají otázkou romské menšiny a SVL, mimo jiné v souvislosti se spoluprací s Agenturou pro sociální začleňování (ASZ). Článek popisuje vznik předškolního klubu a realizované volnočasové aktivity pro rodiče s dětmi (také na serveru parlamentnilisty.cz 13/3/2014). Za zmínku stojí i médii zaznamenaný spor mezi jedním z poskytovatelů sociálních služeb a částí realizovaného projektu Lokální partnerství Ralsko, ve kterém kromě poskytovatelů služeb působí také zástupci ASZ a města. Účastníci sporu se na jedné straně obviňují z neprofesionality, zneužívání dotačních prostředků a zaujatosti, na druhé straně pak z indoktrinace náboženskou ideologií. Uvedený spor měl dohru v rovině drobné mediální kauzy ohledně zpochybnění kompetence poskytovatelů soc. služby konat sociální práci, v souvislosti s jejich údajným členstvím v již zrušeném spolku, Blok proti islámu. Druhá strana zde argumentuje tím, že politické názory nesouvisí s výkonem sociální práce, která by měla být posuzována podle jejích výsledků (denik.cz 3/4/2014, parlamentnilisty.cz 19/5/2016). V roce 2016, se objevili i zprávy o **schválení Strategického plánu sociálního začleňování** zastupitelstvem Ralska, kde je schválena podpora terénní práce, vzniku občanských poraden a programu asistentů prevence kriminality. (Českolipský deník 14/1/2016 a 21/4/2016).

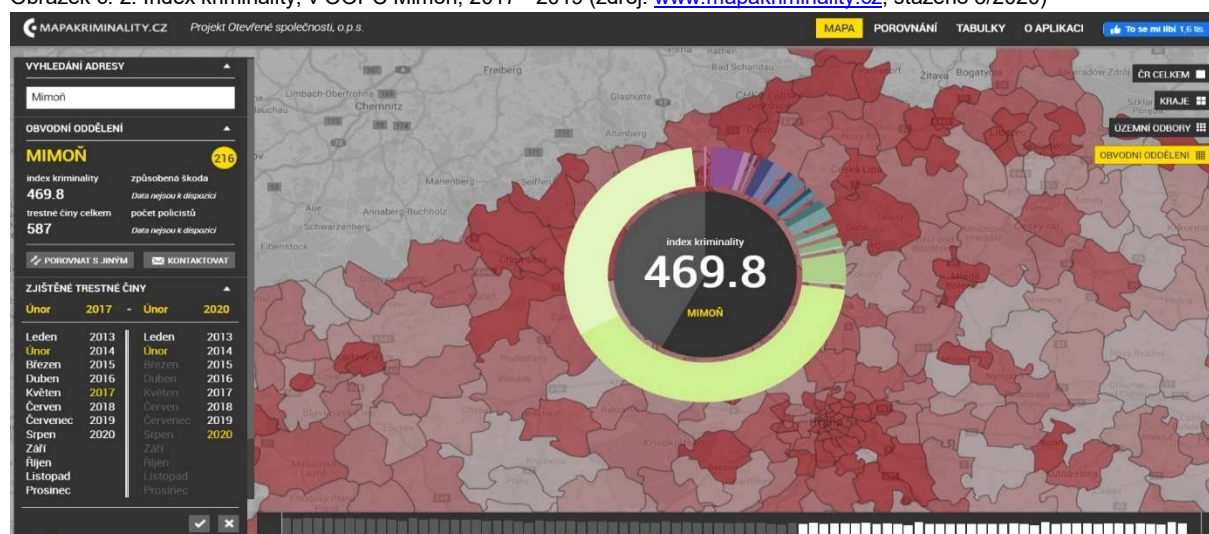
6. Bezpečnost a občanské soužití v Ralsku

Bezpečnostní situace ve městě v souvislosti nápadem trestné činnosti není dle statistik, výrazně zhoršená. **Nápad TČ má dlouhodobě sestupnou tendenci.** Jeden z příslušníků bezpečnostních složek hovoří o některých případech z minulosti, kdy v katastru obce např. organizovaná skupina pachatelů vykrádala zaparkované automobily sezónních houbařů. V souvislosti se závažnější trestnou činností se v obci hovoří také výrobě a distribuci drog, nebo odhalené ilegální výrobě cigaret v minulosti anebo také o podvodech s peněžními úvěry, založených na falešných potvrzeních o příjmech od renomovaných zaměstnavatelů.

Nápad trestné činnosti a bezpečnostní složky

Město Ralsko patří za poslední tři roky v rámci České republiky, s indexem¹⁴ 469,8 **k místům s průměrným nápadem trestné činnosti**¹⁵. Hodnota za stejné časové období činila v ČR jako celku 583, 8¹⁶. Pro srovnání – hodnoty tohoto indexu dosahují v nejhůře postižených regionech ČR¹⁷, 800 a více, naopak dolní hranici tvoří regiony s indexem (přepočteným nápadem) kolem 200. Více ve výřezu z Mapy kriminality níže:

Obrázek č. 2: Index kriminality, v OOPČ Mimoň, 2017 - 2019 (zdroj: www.mapakriminality.cz, staženo 3/2020)

Policejní statistiky v tabulkách (4 a 5) níže, znázorňují nápad konkrétních typů trestných činů ve služebním obvodu OOPČR Mimoň a v katastru města Ralsko v letech 2015–2019. Tabulka č. 6 znázorňuje přestupky spáchané v katastru města Ralsko a řešené MP, PČR a přestupkovou komisí, za roky 2018 a 2019. Průměrné hodnoty uvedené v tabulkách vykazují mírný pokles nápadu trestné i přestupkové činnosti s drobnými meziročními oscilacemi (růstem) u některých typů trestných činů, nebo v procentuálním posunu (např. v katastru Ralsko, mezi lety 2018–2019).

¹⁴ Tzv. index kriminality je počet trestných činů spáchaných na daném území, v přepočtu na počet obyvatel, za určitý časový úsek (v tomto případě za období únor 2017–únor 2020).

¹⁵ Počet ohlášených trestných činů, nebo přestupků na určitém území, za určité období.

¹⁶ Především: fyzické útoky, řízení pod vlivem, vloupání do obydlí a krádeže věcí z automobilů.

¹⁷ V rámci ČR za stejné období především: krádeže věcí z automobilů, fyzické útoky vloupání do obydlí a krádeže jízdních kol.

V obvodu Mimoň, i v katastru Ralsko, jsou mezi TČ nejvíce zastoupeny majetkové trestné činy, v Mimoni jsou oproti Ralsku více zastoupeny TČ z kategorie ostatních, zbývajících a hospodářských trestných činů.

Tabulka č. 4: Nápad trestné činnosti dle skupin, OOPČR Mimoň, 2015–2019 (zdroj: R. Nesvadba, Bezpečnostní analýza Ralsko)

Nápad trestné činnosti dle jednotlivých skupin ve služebním obvodu OOPČR Mimoň					
Druh trestné činnosti / roky	2015	2016	2017	2018	2019
Vraždy	0	1	0	0	0
Násilné trestné činy	28	21	16	15	18
Mravnostní trestné činy	4	6	6	3	2
Majetkové trestné činy	119	119	88	86	95
Ostatní trestné činy	64	44	21	19	17
Zbývajících trestné činy	41	49	36	30	40
Hospodářské trestné činy	52	58	26	38	20
Celkem	308	298	193	191	192
Procentuální posun	9%	-3%	-35%	-1%	0,50%

Tabulka č. 5: Nápad trestné činnosti, v katastru města Ralsko, 2015 – 2019 (zdroj: R. Nesvadba, Bezpečnostní analýza Ralsko)

Nápad trestné činnosti dle jednotlivých skupin v katastru města Ralsko					
Druh trestné činnosti / roky	2015	2016	2017	2018	2019
Vraždy	0	0	0	0	0
Násilné trestné činy	9	5	5	6	2
Mravnostní trestné činy	2	3	3	1	1
Majetkové trestné činy	48	51	37	19	22
Ostatní trestné činy	6	5	3	12	15
Zbývající trestné činy	4	5	2	6	6
Hospodářské trestné činy	3	2	0	3	3
Celkem	72	71	50	47	49
Procentuální posun	11 %	-1 %	-30 %	-6 %	4 %

Z kategorie přestupků (s vyjmutím přestupků v dopravě)¹⁸ jsou v katastru města Ralsko nejvýrazněji zastoupeny přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití a proti majetku. Srovnání dvou uvedených let opět vykazuje mírný pokles (viz tabulka č. 6).

Tabulka č. 6: Nápad trestné činnosti dle skupin, OOPČR Mimoň, 2015–2019 (zdroj: Bezpečnostní analýza Ralsko)

Přestupky spáchané v katastru města Ralsko a řešené MP, PČR a přestupkovou komisí		
Druh přestupků / roky	2018	2019
Proti veřejnému pořádku	65	61
Proti občanskému soužití	57	59
Proti majetku	53	34
Na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi	6	2

Bezpečnostní složky a opatření

Ralsko spadá pod působnost **Obvodního oddělení PČR** v Mimoně. Působí zde také **Městská policie Ralsko** se služebnou v Plouznici a celkem 5 strážníky. Pod Městskou policií spadají celkem 4 asistenti prevence kriminality, s oddělenou služebnou také v Plouznici. Pro oblast prevence kriminality město navíc disponuje kamerovým systémem s celkem sedmi kamerami v Kuřívodech a v Plouznici, systém je obsluhován 4 operátory 24 hodin denně. Do oblasti prevence spadají i domovníci – preventisti, kteří mají k dispozici další kamery umístěné v bytových domech v majetku města Ralsko, kamery jsou umístěné i na hřišti v Plouznici, nebo ve sportovním areálu, u infocentra a na sběrném dvoře v Kuřívodech.

Zastupitelstvem města Ralsko schválený **Program prevence kriminality** na období 2018–2022 stanovuje jako hlavní cíle pro léta 2017–2022, udržení bezpečnosti na úrovni let 2014–2016¹⁹, podporu organizací podílejících se na prevenci kriminality, realizaci preventivních projektů a aktivit a rozšíření informovanosti veřejnosti o dané problematice. **V Programu jsou uváděna rizika** v podobě existence sociálně vyloučených lokalit Náhlov a Plouznice, v souvislosti s tzv. „*problémovými občany*“ – Romy, kteří se vrací z Velké Británie. Dále i riziko spojené s tzv. „*problémovými skupinami mládeže*“ a drobnou kriminalitou v podobě požívání alkoholu, vandalismu, výtržnictví apod.

¹⁸ Dopravní přestupky jsou kategorií trestné činnosti, jejich příčiny nelze jednoznačně spojovat s mírou sociálního vyloučení.

¹⁹ Od ledna 2014, do prosince 2016, dosahoval index kriminality OOPČR Mimoň hodnoty 710, 6, při celkem 888 spáchaných trestných činech (zejména fyzické útoky, krádeže automobilů, krádeže předmětů z automobilů).

V rovině navržených opatření primární a sekundární prevence kriminality jsou v tomto výstupu navržena především následující opatření: „zajištění primární prevence formou informačních přednášek pro cílové skupiny žáků, seniorů, osob se zdravotním postižením a osob ohrožených sociálním vyloučením.“ „Zajištění sekundární prevence pro rizikové skupiny obyvatelstva definované jako žáky základních škol, osoby ohrožené sociálním vyloučením a v místech, kde jsou realizovány sociální služby pro osoby s předpokladem páchání trestné činnosti.“ Opatření spočívají především ve formě různých volnočasových aktivit a služeb sociální prevence a poradenství. **Jako realizátoři navržených opatření jsou zde uvedeny** bezpečnostní složky, sociální terénní práce Ralsko, OSPOD a neziskové organizace.

Rezonující témata v oblasti bezpečnosti v Ralsku, průběžné závěry

Oslovení zástupci města spatřují bezpečnostní **problém v Ralsku zejména v sousedských vztazích a občanském soužití na sídlišti v Ploužnici**. V praktické rovině jde o drobné výtržnosti, rušení nočního klidu, hádky na ulici, vandalismus mladistvých a mladých dospělých. Lidé si stěžují na hluk u hospody, když se zde konají romské zábavy. Z velké části se ale jedná spíše o tzv. **pocitovou kriminalitu** (působenou např. hlukem, či vulgárními verbálními projevy), než reálným nebezpečím. Oslovený obyvatel Ploužnice se domnívá, že zde bezpečnostní situace není reálně horší než například v Kuřívodech. U zástupců města i u místních obyvatel panují obavy z plánované ubytovny pro agenturní pracovníky v opraveném urbexu. Velká část oslovených respondentů považuje za **riziko užívání alkoholu, marihuany a pervitinu**, některými z mladistvých v Ploužnici na ulici, ve staré škole, v opuštěných panelácích (urbexech), nebo ve sklepích některých z bytovek.

Obavy o bezpečnost dětí vnímají obyvatelé Ploužnice také v souvislosti s **nezabezpečenými chátrajícími objekty** jako bývalá budova školy, nebo urbexy, kam si děti chodí hrát. Z důvodu strachu o děti jsou často zmiňována i **nedostatečná opatření v souvislosti s dopravou** v Ploužnici a Náhlově. Dle obyvatel zde chybí zpomalovací retardéry, v Ploužnici, kudy vede frekventovaná cesta na letiště v Hradčanech, pak i více přechodů pro chodce. Téměř všichni **oslovení obyvatelé Ralska vnímají** ve větší, či menší míře **pozitivně působení asistentů prevence kriminality**. Dle některých místních sice část mládeže k asistentům prevence nemá velký respekt, jejich pravidelné pochůzky však mají přínos k dodržování veřejného pořádku a v prevenci výskytu přestupkového jednání.

7. Prevence kriminality, volnočasové aktivity dětí a mládeže

Při rozhovorech s obyvateli Ploužnice, byla otázka bezpečnosti často spojována s **absencí volnočasových aktivit pro dospívající děti a mládež**. Toto téma však obcí rezonuje již delší dobu, o čemž vypovídá výše představený, schválený Program prevence kriminality, kde jsou „*problémové skupiny mládeže*“ zmiňovány ve skupině bezpečnostních rizik. Potřeba realizace **opatření primární a sekundární prevence kriminality** formou volnočasových aktivit, je ve stejném textu uvedena mezi návrhy.

Obyvatelé Náhlova mají k v současné době k dispozici sportovní hřiště a nízkoprahový klub pro děti mládež. **V Ploužnici** stojí sportovní areál fotbalového hřiště se šatnami a příslušenstvím, se dvěma menšími vodními nádržemi, z nichž menší byla v minulosti

používána jako osvěžení v letním období²⁰, s dětským hřištěm s hracími prvky a multifunkční budovou. Blízko bytových domů v majetku Mimoně, stojí ještě malé asfaltové hřiště na basketbal. Areál fotbalového hřiště je spravován pracovníkem města a během dne je zdarma přístupný pro všechny obyvatele Ploužnice.

Dle provedených rozhovorů bylo využití hřiště předmětem sporů místních obyvatel s provozovatelem. Zástupci města využití areálu administrují formou předem předkládaných žádostí, s uvedenými časy a termíny jednotlivých akcí. Některým obyvatelům Ploužnice však tento postup nevyhovuje z důvodů nutnosti složitého procesu plánování. Někteří oslovení obyvatelé kritizují otevírací dobu hřiště, která je (dle informací z rozhovorů) omezena pracovní dobou správce hřiště, znemožňující jeho využití v podvečer, kdy se lidé vrací ze zaměstnání. Malé asfaltové hřiště u bytových jednotek je v podvečer z důvodů rušení místních rezidentů nepoužitelné. Obyvatelé Ploužnice by také v letním období rádi opět využívali vodních nádrží ke koupání²¹. Dle některých pracovníků města je zde však riziko, že si matky nebudou hlídat své děti, které by mohly utonout a byly by proto nutné dodatečné náklady na dozor – plavčíka.

Někteří z místních sportovců a mládeže z nedostatku lokálních příležitostí využívají sportovní areály v okolních obcích (např. ve Stráži pod Ralskem, nebo v Mimoně). Část místní mládeže se snaží provozovat díky oblíbeným virálním videím populární parkur, tělocvičnou jim je zbouraná škola, přestože je do ní zákaz vstupu. Část dětí a mládeže z Ploužnice po návratu ze školy sedí na ulici na chodníku a poslouchá hudbu z mobilů. Provozování veřejných sportovišť a jiných volnočasových aktivit může být pro obce nákladnou záležitostí, vůči konečným uživatelům mnohdy vnímanou jako „**nezasloužený nadstandard**“. Při komplexnějším pohledu, z **hlediska primární prevence kriminality**, však tímto způsobem může být obec ušetřena sekundárním důsledkům negativních externalit, které náklady na primární prevenci násobně převyšují.

Fotografie níže zobrazují některá z míst, kde jsou (či byly) realizovány volnočasové aktivity místních obyvatel, mládeže i dospělých.

Foto č. 6 a 7: Asfaltové hřiště u bytoven a areál fotbalového hřiště v Ploužnici (zdroj: archiv autora)

²⁰ Dle zástupců města byly tyto nádrže na zachycování dešťové vody budovány s myšlenkou využití také jako koupaliště, ale z hlediska bezpečnosti záměr nebyl realizován.

²¹ Přestože podle vyjádření zástupců města zejména velká nádrž nemůže být z bezpečnostního a hygienického hlediska používána jako koupaliště.

Foto č. 8 a 9: Bývalé sídlo NZDM Lampa a interiér zchátralé školy v Ploužnici (zdroj: archiv autora)

8. Sociální služby v Ralsku

V Ralsku v oblasti sociálních služeb v současné době působí dvě **terénní sociální pracovnice** Městského úřadu Ralsko, poskytující základní sociální poradenství, především v místních částech Kuřívody, Náhlov a Ploužnice. Jejich pracovní náplní je²² zejména mapování sociální situace, poradenství při vyřizování úředních záležitostí a při jednání s institucemi, také spolupráce se školami a jinými relevantními institucemi. V Ralsku momentálně **nepůsobí žádná ze služeb odborného sociálního poradenství** kromě poradenství dluhového, které je poskytováno ambulantně i terénní formou, ve spolupráci s externím subjektem. Z nestátních neziskových organizací momentálně působí v katastru města Ralsko pouze Oblastní charita Most, poskytující **nízkoprahové zařízení pro děti a mládež**²³ v místní části **Náhlov**²⁴.

Volnočasové aktivity pro děti a mládež (6 - 15let) jsou zajišťovány rovněž prostřednictvím města, formou zájmových kroužků poskytovaných především v Kuřívodech a částečně v Ploužnici Místním centrem pro děti a mládež²⁵. V Ploužnici v areálu hřiště, má město k dispozici prostory pro pořádání různých kulturních akcí, přednášek a podobně. Dle provedeného šetření v Ralsku v minulosti v sociální oblasti působilo hned několik organizací, se zaměřením především **volnočasové aktivity dětí a mládeže**. Sdružení Lampa z. s. působící v nedaleké Mimoní provozovalo NZDM v Ploužnici a víkendové aktivity pro děti a mládež v Náhlově. V Ploužnici také několik let fungoval předškolní klub organizace Člověk v tísni. Volnočasové aktivity v Ploužnici a Náhlově poskytovala nezisková organizace Tosara. **V oblasti drogových závislostí**, do Ralska 2x za měsíc zajížděli terénní pracovníci K – centra Most k naději z České Lípy.

²² Dle údajů z dokumentu *Program prevence kriminality města Ralsko na období 2018–2022*.

²³ Déle také „NZDM“.

²⁴ V pronájmu u soukromého vlastníka nemovitosti v Náhlově.

²⁵ Zájmové kroužky v Kuřívodech: PC kroužek, Výtvarný kroužek Doučování angličtiny a Tenisový kroužek (vše 1x týdně pro děti z Kuřívod) a Logopedie (1x týdně pro děti z Kuřívod, Ploužnice a Hvězdova). Zájmové kroužky v Ploužnici: Taneční kroužek (2x týdně pro děti z Ploužnice), Doučovací kroužek (1x týdně pro děti z Ploužnice), Fotbalový kroužek (2x týdně pro děti z Ploužnice a Hvězdova). Město pořádá také sezónní kulturní akce pro rodiny s dětmi (Den dětí, Pálení čarodějnic, Mikulášská apod.). Zdroj: Místní centrum pro děti a mládež Ralsko (duben 2020).

Situace v oblasti sociálních služeb, se dle informací od kontaktovaných respondentů v Ralsku v čase mění na základě odlišných koncepcí, souvisejících mimo jiné i s odlišnou politickou reprezentací ve vedení města. Z výpovědí některých respondentů je patrná nedůvěra k neziskovému sektoru obecně. Jedná se o dojem, že některé neziskové organizace nevyužívají peněz z dotačních prostředků účelně, nebo že při administraci vykazují větší počty klientů, než k nim reálně docházejí. Někteří ze zástupců města jsou na druhé straně kritizováni z nedostatečné odbornosti a neporozumění konceptu sociální práce jako takové. Atmosféra vzájemné nedůvěry, byla při některých z provedených rozhovorů patrná nejen ve vztazích municipality a NNO, ale i mezi některými poskytovateli navzájem.

Závažnost zde popisované situace dokazuje fakt, že je nedůvěra v systém popisována i některými z obyvatel Náhlova a Ploužnice, kteří tematiku rezignovaně označují za politikum, v horším případě za obchod. Účelem tohoto textu je v rámci daných možností a nezaujatě popsat stávající situaci za účelem přípravy návrhové fáze k reálnému řešení definovaných problémů. K nastavení příznivých podmínek pro hledání takových řešení, lze použít možnosti přizvání nezávislých expertů pro konkrétní oblasti (témata sociálního vyloučení), či odborníků na mediaci.

Z hlediska sociálního vyloučení, ale i bezpečnosti je (dle získaných dat) v Ralsku nejvíce rezonujícím tématem právě **oblast volnočasových aktivit**. V lokalitách, kde se vyskytují znaky sociálního vyloučení (soc. patologie v rodinách, chudoba, nízké vzdělání a sociální status atd.), mohou být zájmové kroužky²⁶ pro potenciální zájemce vysokoprahové. Zdánlivý nezájem dětí a rodičů mívá hlubší, především strukturální důvody. Části dospívající „rizikové“ mládeže navíc mnohdy organizované způsoby trávení volného času nevyhovují, vzniká zde poptávka po vytvoření prostředí ve veřejném prostoru, pro danou cílovou skupinu dostatečně atraktivním a zároveň bezpečným (komfortním, udržitelným) pro ostatní obyvatele.

Volnočasové aktivity jako sociální služba nejsou výlučnou záležitostí, nebo podporou unikátních talentů. Mnohdy jsou naopak jedinou možnou alternativou kam se uchýlit, když (např.) nefunguje rodina, nebo šancí, jak nefungující rodinu kontaktovat. Pro fungování sociálních služeb je nutná spolupráce s městem a dodržování stanovené koncepce. Dle provedených rozhovorů v Ploužnici chybí **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a předškolní klub**²⁷. V obci, kde většina dotázaných obyvatel jako jedno z bezpečnostních témat definuje nebezpečí plynoucí z užívání marihuany a pervitinu **nefunguje služba K – centra**. Ploužnici a Náhlov lze z určitého pohledu označit za SVL právě z důvodu nedostatečného přístupu obyvatel k některým sociálním službám. Podcenění této situace může v rovině **absence primární prevence** vést k potenciálním vyšším bezpečnostním rizikům v budoucnosti.

²⁶ Oproti NZDM.

²⁷ V Ploužnici byl předškolní klub do konce srpna 2019.

Příloha tematického výzkumu Bezpečnost v Ralsku: Obyvatelé sídliště Ploužnice ve vztahu k indikátorům Indexu sociálního vyloučení.

Odůvodnění a postup zpracování textu Přílohy

Příloha tematického výzkumu **Bezpečnost v Ralsku** je jeho doplněním v oblasti popisu struktury obyvatel sídliště Ploužnice, z hlediska jejich vztahu k indikátorům indexu sociálního vyloučení a rezidentství v Ralsku. Cílem tohoto šetření/textu bylo zjistit, **jestli v Ploužnici žijí lidé, které je možno označit za sociálně vyloučené, přestože nespadají do žádné z kategorií/dimenzí sledovaných indexem sociálního vyloučení?** Pokud ano, kdo jsou tito lidé a **proč nejsou zaznamenáni ve sledovaných statistikách?** Terénní šetření k předkládanému textu bylo provedeno prostřednictvím 6 polostrukturovaných, skupinových rozhovorů s pracovníky měst Ralsko a Mimoň a s obyvateli sídliště Ploužnice, které byly realizovány v průběhu června 2020. Konkrétně se rozhovorů účastnilo celkem 17 osob, 4 projektoví pracovníci města Ralsko, 2 z pracovníků Správního odboru města Mimoň a 11 obyvatel sídliště Ploužnice. Dále byla použita i statistická data pocházející z veřejných databází a také z materiálů zpracovaných v rámci *Metodiky pro posouzení sociálního vyloučení v území* (viz odkaz výše)²⁸.

Index sociálního vyloučení

Tzv. **Index sociálního vyloučení**, je hodnotou vycházející ze součtu indikátorů počtu příjemců nepojistných sociálních dávek: Příspěvků na živobytí, Příspěvků na bydlení, počtu osob v exekuci, počtu dlouhodobě nezaměstnaných a počtu předčasných odchodů žáků ze systému základního vzdělávání. Index je měřen v jednotlivých obcích ČR²⁹. Hodnota (sumačního) indexu sociálního vyloučení je výsledkem prostého součtu bodů v té které obci za všechny indikátory. Rozsah hodnot se proto pohybuje v rozmezí 0 až 30 bodů, kdy 30 bodů indikuje maximální rozsah sociálního vyloučení v obci (obec překročila všechny prahové hodnoty ve všech indikátorech) a 0 naopak indikuje minimální rozsah sociálního vyloučení (obec nepřekročila ani jednu prahovou hodnotu).³⁰ Město Ralsko při celkovém srovnání bodů indexu u všech obcí v ČR, spadá do kategorie 8–11 bodů (N obcí = 300)³¹.

Obyvatelé mimo sledované indikátory sociálního vyloučení

Tabulka níže znázorňuje srovnání podílů³² jednotlivých indikátorů sociálního vyloučení za město Ralsko, ORP Česká Lípa, Liberecký kraj a ČR jako celek.

Příloha, tabulka č. 1: Procentuální podíly indikátorů sociálního vyloučení (sekundární zdroj: analýza Bezpečnost v Ralsku)

²⁸ Stejná data byla použita pro analýzu/tematický výzkum *Bezpečnost v Ralsku*.

²⁹ Zdroj: Lang, P. & Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení sociálního vyloučení v území*.

³⁰ Více o výpočetním modelu indexu sociálního vyloučení viz (Lang & Matoušek, 2020).

³¹ Přičemž v ČR celkem: 0–1 bod (N obcí = 3344), 2–7 bodů (N obcí = 2395), 8–11 bodů (N obcí = 300) a 12–30 bodů (N obcí = 219).

³² Jde vždy o procentuální přepočet vzhledem k celkovému počtu obyvatel.

	Ralsko	ORP Česká Lípa	Liberecký kraj	ČR
Podíl "osob v exekuci" (k 31. 12. 2017) přepočten na počet obyvatel nad 15 let	22,74	16,14	12,13	9,65
Podíl příjemců "PnB" (průměrný měsíc 2018)	4,08	2,57	2,49	2,07
Podíl příjemců "PnŽ" (průměrný měsíc 2018)	1,66	0,91	0,95	0,88
Uchazeči o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců (prosinec 2018)	0,42	0,37	0,77	0,87

Kromě počtu dlouhodobě nezaměstnaných, to překračuje Ralsko pouze u ORP Česká Lípa, město Ralsko ve všech měřených dimenzích³³ překračuje průměry ORP, kraje i ČR jako celku. Nízká dlouhodobá nezaměstnanost může souviset s ekonomickou konjunkturou, relativně bohatou nabídkou práce v průmyslových firmách v okolí a také skutečností přidělování městských bytů lidem s doloženým příjmem – zaměstnancům.

Při šetření k textu *Bezpečnost v Ralsku*, byla dle výpovědí respondentů³⁴ zmiňována skutečnost, že na sídlišti reálně žije dalších, přibližně 80–90 osob na základě tzv. černých pronájmů bez trvalého pobytu a smlouvy, nebo přechodně „na návštěvě“ u příbuzných. Z toho důvodu, byla část otázek v rozhovorech k předkládané Příloze výzkumu zaměřena právě na tyto obyvatele sídliště Ploužnice. Dotazování obyvatel na tzv. černé pronájmy, mnohdy sousedů, popř. známých a příbuzných, je problematické zejména z důvodu možných obav ze ztráty bydlení, nebo zvýšení nájemného. Realizované rozhovory však i přesto data uvedená v textu *Bezpečnost v Ralsku* potvrzují. Odhady respondentů³⁵ o počtech nepřihlášených nájemníků vypovídají přibližně o 30, 50 až 100 osobách. Dle výpovědí respondentů se jedná především o rodinné příslušníky, dospělé děti, které se svými rodinami přebývají v bytě u rodičů, než si seženou vlastní bydlení, nebo dostanou přidělený byt. Někteří obyvatelé takto řeší přechodné období po návratu z Anglie, kde často žili i několik let. U příbuzných (např. i bratrance, či sestřenice) takto žijí i lidé z jiných měst, spíše z blízkého okolí Libereckého kraje a Severních Čech. Motivací pro bydlení v Ralsku jsou kromě příbuzenských vztahů zejména nízké nájemné³⁶ a relativně široké možnosti zaměstnání, nebo přivýdělku – v kombinaci může jít o možnost, jak ušetřit peníze. Informace o možnostech zaměstnání a bydlení se mezi obyvateli šíří prostřednictvím sociálních a rodinných vazeb/sítí (viz citace níže).

„Protože oni si dávají echo. Ta rodina si dá echo a řekne: Hele, přijď sem, tady je dobře. Tady si vyděláš na šíškách.“ To všechno sbírají. Borůvky jsou, bukvice, takové lesní plody. Pak se tady lehce zaměstnáš načerno jako stavební pomocník. Oni si dávají echo.“ (obyvatel Ploužnice).

V panelových domech v Ploužnici převažují dispozičně spíše menší byty (1+1, 2+1) a proto zde často dochází k bydlení v přelidněných bytech. Dle získaných výpovědí je však takové bydlení chápáno spíše jako provizorní řešení, zpravidla na jeden či dva roky. Obyvatelé mimo sledované indikátory (zejména příjemci PnB, PnŽ, a dlouhodobě nezaměstnaní) jsou dle získaných výpovědí spíše mladší lidé s rodinami do 30, 40 let, po návratu ze zahraničí,

³³ Za město Ralsko nebyla z důvodu nedostupnosti dat zpracována pouze dimenze předčasných odchodů ze vzdělávání.

³⁴ Zástupců města Ralsko a některých obyvatel Ploužnice.

³⁵ Projektových pracovníků města a obyvatel Ploužnice.

³⁶ Více v textu *Bezpečnost v Ralsku*.

nebo s potížemi se sháněním bydlení (vysoké nájemné, bezdoplatkové zóny, jiné důvody), z blízkého okolí nebo s místními příbuzenskými vazbami.

Bydlení „načerno“ a ekonomické aktivity

Důvodem k bydlení „načerno“ mohou dále být kromě nedostatku volných bytů také exekuce, práce formou přivýdělku, bez smlouvy, či načerno, nebo trvalý pobyt v cizině. Také obavy ze zvýšení cen nájmu, nebo záloh na energie při větším počtu obyvatel bytu, nebo nemožnost přihlásit více lidí do malého bytu. Může se jednat o přechodné období, během kterého zájemci o bydlení v městských bytech na Ploužnici uhradí své předchozí závazky vůči městu (např. dluhy za komunální odpad), nebo získají pracovní smlouvu, aby mohli o městský byt požádat. Jak již do značné míry vyplývá z dat v tabulce výše, ve vztahu k nízkým hodnotám měřené dimenze dlouhodobé nezaměstnanosti, je pro některé z obyvatel Ploužnice evidence na Úřadu práce nezajímavá. Současná, zvýšená poptávka po pracovní síle v okolí umožňuje různé melouchy a práci načerno. Existují zde i možnosti přivýdělku např. sběrem šišek³⁷, nebo jiných sezónních lesních plodů.³⁸ Motivaci k registraci na ÚP postrádají i lidé po návratu z Anglie, mezi nimiž jsou stále klienti sociálního systému Velké Británie.

Ralsko a Mimoň

Sídlíště v Ploužnici, je v rámci blízkého okolí známé jako místo s nižšími náklady na bydlení, s absencí občanské infrastruktury, lékařů, mateřské školy, nebo i většího obchodu s potravinami. Některými mladšími obyvateli je sídlíště právě pro nedostatečnou občanskou vybavenost označováno jako místo pro staré lidi, kteří jenom sedí doma, nebo jako přechodná stanice, než si seženou „lepší“ bydlení. Pro velký počet v Ploužnici žijících Romů, také někteří obyvatelé označují sídlíště jako ghetto. Zhruba tři kilometry vzdálená Mimoň je považována za lepší adresu, také však s dražším nájemným a vyššími kaucemi – zálohami na podnájem. Do nedávné doby byla Ploužnice stále místem, kde bylo možné získat obecní byt. Volných bytů zde ale postupně ubývá. Obyvatelé dále hovoří i o rozdílu mezi byty ve vlastnictví měst Ralsko (2 panelové domy) a Mimoň (4 panelové domy). Rozdíly spočívají ve způsobu údržby, procesu správy a systému přidělování obecních bytů. Dle názoru jednoho z oslovených sociálních pracovníků, **je však bytový fond v Ploužnici nakonec stejně jednou spojenou nádobou**. Kdo nezíská obecní byt od Ralska, ten se bude snažit o přidělení bytu z Mimoně. Žadatelé o obecní byt musí splňovat určitá kritéria jako trvalý příjem, nebo bezdlužnost. To může být problém pro rodiny, které mají dluhy na sociálním a zdravotním pojištění, protože se jim např. při odchodu do Anglie nepodařilo odhlásit ze systému, nebo nemohou doložit, že v Anglii pracovali a hradili si pojištění tam. Lidé s exekucemi a bez pracovní smlouvy často bydlí u příbuzných načerno. Byty ve vlastnictví města Ralsko mají dle oslovených obyvatel novější vybavení a jsou v lepším technickém stavu, dodržování pořádku (např. ve sklepích) zde kontrolují domovníci – preventisti. Do bytů Mimoně „pouze jednou za čas dojíždí bytový technik“. V bytech patřících Mimoně však zase nedochází ke kontrolám počtu hlášených osob, na jejichž základě by mohla být vypovězena nájemní smlouva. Právě z toho důvodu mají někteří nájemníci obavy z prodeje veškerého bytového

³⁷ Výkupy šišek pro podnik Vojenských lesů a statků, ČR, viz citace obyvatele Ploužnice: „*Lesáci. To vždycky přijede nějaké pěkné auto. Mají to napytlované, zváží to a třeba na ruku dostanou dvanáct tisíc, patnáct tisíc. Za šišky. Tady jeden kluk, on si za to koupil starší Fábii. Dvanáct korun za kilo – prý. Já nevím, co s těmi šíškami ti lesáci dělají. Na tom se dají vydělat velké peníze, nasbírat metrák za jeden den je úplná hračka.*“

³⁸ Např. hub a borůvek, citace: „*To prodávají lidé třeba do cukráren a pekáren, někdo už má svoje místa na prodej.*“

fondy Ralsku. V Mimoňských bytech je vyšší nájemné³⁹ a také zálohy na energie, v některých z bytů se vyskytují štěnice. Z hlediska formálního přidělování, nebo systému kontroly, však pro některé obyvatele znamenají dostupnější bydlení než byty Ralska.

Jak již bylo výše naznačeno, obyvatelé nacházející se mimo měřitelné dimenze Indexu sociálního vyloučení v Ralsku nejsou homogenní skupinou, jejich situace rovněž není definitivní. Jde o jednotlivce a rodiny nacházející se v určité životní fázi, jejíž trvání může výrazně ovlivnit (zkrátit) například i vhodná sociální politika. Zdařilý návrat do rodného města popisuje níže jeden z obyvatel Ploužnice.

„Já jsem původně z Ralska, odmala jsem tu vyrůstal. V Anglii jsme byli asi 4 roky. Jezdili jsme tam většinou pracovně, ale už chceme zůstat tady. Poprvé jsem tam byl kvůli práci s rodiči a pak jsem tam jel sám. Jazyk umím, a tak to není problém. Od roku 2018 jsme doma. Tady jsem pak neměl žádný problém, co týče pojišťovny a ničeho. Byt pro mě nebyl problém sehnat, za 14 dní jsem dostal klíče. Když nemáte dluhy, tak není problém“ (obyvatel Ploužnice).

Shrnutí

Posouzení stavu/míry sociálního vyloučení prostřednictvím předem stanovených, měřitelných dimenzí, je výhodné zejména v rovině srovnávání jednotlivých územních jednotek, krajů a obcí. Metodika využívající vyčíslitelné indikátory navíc umožňuje sledovat jeho vývoj v průběhu času. Příklad z Ralska, na druhé straně, ukazuje potřebu posoudit a zohlednit možnost existence případných místních specifik (zkreslení), které ze stanovených hodnot nemusí být na první pohled patrné. V ralské Ploužnici se jedná o některé obyvatele obecních bytů bez přihlášení, nebo ekonomicky aktivních osob bez pracovní smlouvy a mimo evidenci Úřadu práce.

³⁹ V bytech Ralska je nájemné 30 Kč za metr čtvereční, oproti 40 Kč v bytech Mimoň.

9. Zdroje a literatura

- ASZ (2018). *Situační analýza Ralsko*.
- Český statistický úřad. *Statistický lexikon*. Dostupné online: www.czso.cz. Staženo březen 2020.
- Město Ralsko (2017). *Program prevence kriminality města Ralsko na období 2018–2022*.
- Fakulta sociálních věd UK Praha (2013). *Situační analýza lokalit Ploužnice a Náhlov, město Ralsko*.
- ASZ (2020), *Metodika pro posouzení sociálního vyloučení v území*.

Internetové odkazy

- Mapa exekucí: <http://mapaexekuci.cz/>
- Mapa kriminality: <https://www.mapakriminality.cz/>
- MPSV: <https://www.mpsv.cz/web/cz/z-uzemniho-hlediska>
- Ralsko – oficiální web města: <https://mestoralsko.cz/>